

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Β'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 4 του Ιουλίου 1904 | ΓΡΑΦΕΙΑ : 'Οδός Οικονόμου ἀριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 193

ΑΡΜΑΤΩΛΟΙ

Ἀρματωλοὶ ῥοδῶλιν
νὰ σώσουν τοῦ παπᾶ τὴν κόρη,
κι ὡς πού νὰ βγῇ ὁ αὐγερινὸς
πετάξανε στὰ ὄρη.

Τὴν κόρη, τὸν πατέρα τῆς,
τῆς ἐκκλησιᾶς τὰ δῶρα τ' ἄγια
στὸ μοναστήρι ἀσφάλισαν
'ς ἐνὸς βουνοῦ τὰ πλάγια.

Τ' ἄγια φιλοῦν καὶ φεύγουνε
μακριὰ οἱ σκλάβοι σταυροφόροι,
κ' ἓνα ψηλὸ κλεφτόπουλο
σκόβει φιλάει τὴν κόρη.

ΚΩΣΤΑΣ Σ. Γ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Στὴν «Ἑστία» (φύλλο 6 Μαΐου 1904) τυπώθηκε τὸ ἀκίλουτο γράμμα τοῦ κ. Α. Ν. Σκιαῖ :

Ἀ Κύριε Διευθυντά,

Ἐν τῷ προχθονίῳ φύλλῳ τῆς «Ἑστίας» ἀναγράφεται γνώμη τις τοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ Α. Thumb περὶ τῶν δραμάτων τοῦ κ. Μελισσιώτου, ὅτι ἡ μὲν ποιητικὴ ἀξία αὐτῶν εἶνε μικρά, ἀλλ' ἡ γλωσσικὴ γνησιώτης δημώδης, τοῦτο δὲ ἐνεκεν καὶ ἤρσαν εἰς τὸ Ἀθηναϊκὸν κοινόν.

Παρατηρεῖ δὲ προτέτι ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς ὅτι «ἐπιδοκιμῶν τὸ κοινὸν τὸν ποιητὴν, ἐμαρτύρει ἔξ ἐντελέκτου ἀνεκάρτητος τῆς θελήσεώς του (ἀποκλινούσης πάντοτε εἰς ἀντίθετον διεύθυνσιν) ὅτι ἡ ἐμπύχσις τῆς φιλολογίας εἶνε ἀνάγκη ν' ἀνχωρῇ ἐκ τοῦ δημοτικοῦ ἔσματος καὶ τῆς δημώδους γλώσσης».

Τὸν λόγον τῆς ἐπιτυχίας τῶν δραμάτων τοῦ κ. Μελισσιώτου δυνάμει νὰ μὴ ἐξετάζωμεν, ἀεχύτως δὲ καὶ ἂ πράγματι ἐπέτυχον, ἀλλ' ὁ κανὼν, τὸν ὅποιον ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς ἀξιοῖ νὰ ἐπιβάλλῃ βίαι τὴν ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν, δὲν ἐτηρήθη ἐν τῇ γερμανικῇ δραματοποιᾷ, διότι οἱ ἐπιστημότατοι Γερμανοὶ δραματικοὶ καὶ ἄλλοι ποιηταί, ἀπὸ τοῦ Χάνε Σάξ καὶ τοῦ Ὀπτε μέχρι τοῦ Λέσιγγ, τοῦ Σίλλερ καὶ τοῦ Γκαίτε, ἐνεπνεύσθησαν ἰδίως ἐκ τῆς ἀρχαίας κλασσικῆς ποιήσεως καὶ ἐκ τῆς νεωτέρας γαλλικῆς καὶ ἀγγλικῆς, ἐκ δὲ τῶν δημωδῶν γερμανικῶν ἔσματος ἐλάχιστα, ὡς γλῶσσαν δὲ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐξέλεξαν τὴν τεχνητὴν καὶ ἐν διοικητικαῖς γραφαῖς ἀναπτυχθεῖσαν διάλεκτον τοῦ Λουθήρου, καὶ οὐκ τὴν φυσικὴν δημώδη. Καὶ ἐν Γαλλίᾳ δὲ οὔτε ὁ Κορνήλιος, οὔτε ὁ Ρακίνας, οὔτε ὁ Μολιέρος ἠνέλυσαν τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῶν ἐκ τῶν ἔσματος τῶν τροβαδούρων. Ὁμοίως καὶ ἡ ἀρχαία λατινικὴ ποίησις ἐλόκληρος, ἀπὸ τοῦ Λιβίου Ἀνδρονίκου καὶ τοῦ Πλάτου μέχρι τῆς τέλους οὐδέποτε ἠκολούθησε τὸν κανὼνα τοῦ κ. Thumb, καταργήσασα μάλιστα καὶ τὸν ἰθαγενῆ τῆς Ρώμης σατούρνιον στίχον.

Οἱ δὲ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δραματικοὶ τὴν ποιητικὴν αὐτῶν γλῶσσαν τοῦλάχιστον δὲν ἀπῆρτισαν ἐκ τῶν δημωδῶν ἔσματος τῶν ἰδίων συμπολιτῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς τεχνικῆς

ποιήσεως τοῦ Ὀμήρου καὶ τῆς ἐν τεχνικωτέρας τῶν Δωριέων λυρικῶν.

Ταῦτα λοιπὸν ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ κανὼν τοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ δὲν εἶνε ἀληθής, ἡ τοῦλάχιστον ὑπόκειται εἰς πολλὰς ἐξαίρεσεις, πολὺ δὲ ἀληθέστερον τοῦ κανόνος τοῦτου εἶνε, ὅτι, προκειμένου περὶ Ἑλλήδος καὶ ἑλληνικῶν πραγμάτων, οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπιστήμονες συχνότατα ἐφαρμόζουσι τὴν ἡμετέραν δωμώδη παροιμίαν ὅτι εἰς τοῦ κασιδὴ τὸ κεφάλι ἐπιτρέπεται εἰς πάντα νὰ γίνεταί κουρεύς».

Ἵμέτερος
Α. Ν. Σκιαῖ.

Τὸ διστήχημα εἶναι πῶς ὁ γερμανὸς καθηγητὴς, κ' ἔτσι κατὰ παρρησιάζεταί πῶς ἔρριξε, γενικώτατα, τὴν ἰδέαν του, βρίσκεται μέσα στὴν ἀλήθειαν, ὅσο δὲ βρίσκεται μέσα σ' αὐτὴ ὁ δικός μας. Καὶ ἀναγκάζομαι, ἀπλὸς ἐγὼ ξεφυλλιστὴς βιβλίων, νὰ στήσω τὴ δική μου ἀστήμαντὴ γνώμη περὶ τῆς γνώμης τοῦ κ. Σκιαῖ, ἀνθρώπου, καθὼς ἀκούω, μὲ παιδεῖα καὶ μὲ ἀξία ἐπιστημονικὴ τὴ γνώμη μου, ἀντίθετη τῆς δικῆς του.

Καὶ πρῶτα, νομίζω, μπορεῖ νὰ ἐνεπνεύσθῃ τὸ γερμανικὸν ἔρμα ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Χάνε Σάξ ὡς τὸν καιρὸ τοῦ Λέσιγγ καὶ τοῦ Γκαίτε, περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους κλασσικοὺς ἢ ἀπὸ τὰ δημοτικὰ γερμανικὰ τραγούδια ἢ ἐμπενευσίς καὶ μόνῃ δι' ὀφείλει ν' ἀλλάξῃ τὸ δημοτικὸν καλούπι τοῦ λογοτεχνικοῦ ἔργου καὶ σὲ λέμε «δημοτικὸν τραγούδι» καὶ «δημοτικὴ γλῶσσα», δὲν λέμε κατὰ τι ποὺ εἶναι πάντα ὅλως διόλου ἀταίριαστο μὲ τὴν ἀρχαίαν κλασσικὴν πνοή. Καὶ νὰ κάποιον πρόχειρον παράδειγμα ἀπὸ τὰ δικὰ μας: δύο ποιήματ' ἀπὸ καὶνα ποῦ ζωγρά φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ καὶ τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ἡ «Κόριννα καὶ ὁ Πίνδαρος» καὶ οἱ «Γάμοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου» τοῦ Τερτσέτη, ἐμπενευσμένα εἶναι ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα. Ἡ ἀρχαία ὑπόθεσις τῆς «Ἐρωφίλης» τοῦ Κρητικοῦ θεάτρου δὲν τῆς παίρνει τίποτε σημαντικὸ ἀπὸ τὴ νέαν τῆς ὁμορφίαν. Θὰ μπόρῃ καὶ ὁ Μελισσιώτης, ὅπως ἔγραψε τὴ «Χαῖδω τὴ λιγερή», νὰ σκαρῶσῃ, ὡς ποῦμε, καὶ τὸ «Λεωνίδα στὴς Θερμοπύλεις», μὲ τὸν ἴδιον, ἀπαράλλαχτον, τρόπο, (δὲν ἐξετάζω τῶρα τὴ λογοτεχνικὴν αὐτοῦ ἀξία) παρμένο ἀπὸ τὸ δημοτικὸν τραγούδι, καὶ στὴν ἰδίαν τοῦ τῆ γλῶσσαν τὴ δημοτικὴν.

Ὅπως ἀληθεύει τάντιθετο. Ἡ παγονοτροφία φιλόσοφον οὐ ποιεῖ. Ὁ «Σιδ» τοῦ Κορνήλιου, ἡ «Γοθολία» τοῦ Ρακίνας, ἡ «Ζαίρα» τοῦ Βολταίρου, ὅσο κι ἂν δὲν ἀναχωροῦν ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς ἀρχαίας κλασσικῆς τέχνης, εἶναι μολαταῦτα τραγωδίαι τῆς κλασσικῆς τέχνης ποῦ ἀριστοτελεῖζον. Ἡ «Τουρκομάχος Ἑλλάς» τοῦ Α. Σούτσου, ὁ «Καραϊσκάκης» τοῦ Π. Σούτσου, ὁ «Κατασταντώνης» τοῦ Ἀντωνιάδη, τοῦ κακοῦ γεννημένα εἶναι καὶ παραγομισμένα ἀπὸ τοὺς ἥρωες τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ καὶ ἀπὸ τὰ μαργα-

ριτάρια τῆς δημοτικῆς γλώσσης: τὰ μαργαριτάρια ψεύτικα, οἱ ἥρωες λογιωταρίζουν, καὶ τὰ ἔργα ἐκείνα παιδιὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ ψευτοκλασικισμοῦ.

Τὸ νὰ ἐμπνεύσῃ ἀπὸ τὴν ὑψηλὰ θρονιασμένη ἀρχαία κλασσικὴ ποίησιν ἢ ἀπὸ τὰ ταπεινὰ δημοτικὰ τραγούδια, δὲ σημαίνει καὶ πολὺ, καλὰ καλὰ νὰ τὸ ξετάσῃ. «Τὸ Πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ.» Ἀριστοτελῆματα γίνονται μὲ τὴ λατρεῖα καὶ μὲ τὴν εὐλογία τοῦ κλασσικοῦ ἀριστοτελῆματα γίνονται καὶ μὲ τὴν καταπόνησιν καὶ στὸ πείσμα καθε κλασσικοῦ. Τὴν ἀλήθειαν τούτη μᾶς τὴν τρανολογεῖ τοῦ κόσμου ἡ δραματικὴ τέχνη ἀπὸ τὸν Αἰσχύλον ὡς τὸν Ἴψεν. Καὶ νὰ τὰ δύο μεγάλα ὀνόματα ποῦ ἀξιοῦνε μιὰ γοργὴ ματιά.

Μέσα στὸ προφητικὸν ἔρμα τοῦ Αἰσχύλου ζωγρά ἐκνοίγονται ἀκόμη τὰ λείψανα τοῦ λαϊκώτατου ἀμαξιοῦ τοῦ Θεόπτη. Ὁ Ὀμηρὸς βρίσκεται γιὰ τὸν Αἰσχύλον πολὺ σιμώτερον παρ' ὅτι σ' ἐμᾶς βρίσκεται καὶ στοὺς νεώτερον λαούς, καὶ μὲ «τὰ ἀποφάγια τῶν Ὀμηρικῶν δειπνῶν» ὁ ποιητὴς τῆς «Ὀρεστείας» τρέφεται—καθὼς θὰ τρέφονταν ἓνας τοῦ καιροῦ μας ραψωδὸς μὲ τὰ ἐπικά κομμάτια τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου. Καὶ γιὰ τὸν Ἴψεν ἀνίσως καὶ ρωτᾷτε, ἔθρεψε καὶ κείνος μέρος μεγαλώτατο τοῦ ἔργου του μὲ τὰ δημοτικὰ μνημεῖα τῆς φυλῆς του: δὲν εἶναι λίγα τὰ δράματά του ποῦ προχυμένα εἶναι ἀπὸ τὰ παραμύθια καὶ ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴν ἱστορίαν τῶν προγόνων του καὶ τὸ ὅρος τοῦ Ἴψεν καὶ ἡ γλῶσσα του πολλὰ πολλὰ χρωστᾷ ἐπὶ μελέτη τῆς Ἑδδᾶς καὶ τῆς Σάγας. Καὶ νὰ ὁ πῶς τρανός, δραματογράφος τῆς ἐποχῆς ποῦ μπορεῖ νὰ ποῦμε πῶς τίποτε σχεδὸν δὲν πῆρε ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν κλασσικὴν τέχνην.

Ἡ φλόγα τῆς ἀρχαίας κλασσικῆς τέχνης τὴν ξανάπλασε τὴν ποίησιν τῶν νεώτερον ἔθνων καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλῃ τὴ μεριά, ἡ ἰδία φλόγα στάχτη τὴν ἔκαψε τὴν ἰδίαν ποίησιν. Ἡ λατρεῖα τοῦ κλασσικοῦ ποῦ ξαναγέννησε τὴν τέχνην, ἡ ἰδία λατρεῖα στάθηκε καὶ ἀφορμὴ τοῦ ξεπεσμοῦ τῆς τέχνης. Ἡ ἀφιλοσόφητη ἀγάπη τοῦ κλασσικοῦ, μέσα σὲ στενὰ κεφάλια, γέννησε τὸν ψευτοκλασσικισμόν, καὶ ποτὲ δὲν πύδαλαν ἀνάμεσα σὲ ἰταλοὺς καὶ σὲ γάλλους καὶ σὲ ἰσπανοὺς καὶ σὲ ἀγγλοὺς καὶ σὲ γερμανοὺς καὶ σὲ ρώσους καὶ σὲ Ῥωμιοὺς τόσο μέτριοι καὶ τόσο κακοὶ λογογράφοι καὶ στιχοπλόκοι ὅσο φάνηκαν τὴν ἐποχὴν ποῦ χρέος τοῦ καθένος νόμιζε, γράφοντας δράματα, νὰ δειχέται μιμητῆς τοῦ Εὐριπίδου καὶ τοῦ Σενέκα καὶ τῶν μιμητῶν ἐκείνων, καὶ θρησκευτικὰ νὰ φυλάτῃ τὴν τριαδικὴν ἐνότητα καὶ τὴν ἐξωτερικὴν μεγαλοπρέπεια τῆς τραγωδίας. Κι ὁ ρωμαντισμός, καθὼς αὐτόματα βλάστησε στὸ μεταίωνα καὶ καθὼς ὕστερα ἀπὸ αἰῶνες συνειδητὰ ἐξυψώθηκε σὲ ὅλα τὰ πολιτισμένα ἔθνη, δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἐπανόστασις κατὰ τῆς τυραννίας τῶν κλασσικῶν κανόνων, ἓνας πόλεμος ἐναντίον τοῦ ψευτοκλασικισμοῦ, θρίαμβος τῆς λυτρωμένης Τέχνης, ξαναγεννη-

σμα πρὸς τὰ ἄξια τῶν τρουβαδούρων πρὸς τις ἐθνικὲς πηγές, πρὸς τις ζωντανὲς παραδόσεις κάθε λαοῦ, ἓνα καλλιτεχνικὸ ξεδίπλωμα καὶ τῆς δημοτικῆς γλώσσας καὶ τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.

Τὰ παραδείγματα τοῦ κ. Σκιά καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ποιητῶν ποὺ σημειώνει γιὰ ἀκούμπησιν ἀπάνου τους τὴ γνῶμη τοῦ δε μού φαίνονται μὲ πολλὰ προσοχὴ διαλεμένα. Ὁ Χάνς Σάξ, ἀνίσως δὲ λαθεύω, εἶν' ἓνας ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ, — ἡ δουλειὰ του παπουτσῆς, ἀν ἀγαπᾷτε, — λαϊκώτατος τραγουδιστὴς ποὺ ἔγραψε ἀπ' ὅλα σὲ ὅλα τὰ εἶδη τοῦ ποιητικοῦ λόγου. Μπορεῖ νὰ εἴτανε πασσαλειμμένος μὲ κάποια γνῶση τῶν κλασσικῶν ὅμως ἀγνὸς δημοτικῶς ποιητὴς στὴν ἔμπευσιν καὶ στὴ γλώσσα, ποὺ μπορεῖ νὰ πῆρε καὶ θέματα ἀρχαία, μὲ γιὰ νὰ τὰ κάμῃ καὶ αὐτὰ, χωρὶς νὰ θέλῃ, δημοτικά. Ὁ Χάνς Σάξ αὐτὸς βρίσκεται στὸ στοιχεῖο τοῦ κάθε φορὰ ποὺ παίρνει κάποια θέματ' ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφὴ (ὅπως ὅλοι τῶν καιρῶν ἐκείνων εἰ ἀπλοῖ τραγουδιστὰδες), καὶ πὺ πολὺ τὸ στοιχεῖο τοῦ εἶναι ὁ ζωντανὸς κόσμος ὁλόγραφός του. Μάλιστα ὁ Ἑγελος μὲς τὸν παρουσιάζει κάπου τὸν παπουτσὴ ποιητὴ ὡς πρῶτο ποιετὴ ἀμόρφωτου καὶ ἀνιστόρητου, ποὺ τοῦ λείπει ἴσα ἴσα ἡ παιδεία. Εἶδος Μελισσιώτης ποὺ θὰ εἴτανε αὐτὸ ποὺ λέμε με γ α λ ο φ υ ῆ ς. Καὶ ποὺς δὲν ξέρι τι θησαύρισαν ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο ἐλληνικὸ νοῦ ὁ Λέσσιγγ, ὁ Σίλλερ, ὁ Γκαίτε! Καὶ ὅμως τοῦ νοῦ αὐτοῦ δὲ σταθῆκανε γελοιογραφίες, μήτε σκλαῖβοι. Ἀντὶ νὰ καταστήσουν αὐτοὶ μούμιες ἐξελληνισμένες καὶ ἐξαρχαϊσμένες, τὴν κάμανε — μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ — γερμανικὴ τὴν ἐλληνικὴ ἀρχαιότητα, γιὰ δι-κό τους κέρδος τὴ μεταχειρίστηκαν. Ἐπειτα, ὁ Λέσσιγγ ἐπλάσε τὴ γερμανικὴ φιλολογία, χτυπώντας ἴσα ἴσα τὸν κλασσικισμό τῶν Γάλλων, μὲ τὸ φῶς τοῦ Σαίξπηρ. Καὶ ὁ Σαίξπηρ, καὶ τὸν «Κοριολάνο» σὰν ἀνασταίνῃ, καὶ τὸ Θησέα σὰ φέρνῃ στὴ σκηνή, πάντα εἶναι ὁ μεγάλος ὁ καταφρονητὴς τοῦ κλασσικισμοῦ, τὸ ξέσπασμα, ἀχαλίνωτο, τοῦ φυσικοῦ στοιχείου, ὅπως τῆς φύσης εἶναι ἀπάρθηκα βλαστάρια καὶ τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι καὶ ἡ γλώσσα ἡ δημοτικὴ. Καὶ γιὰ καλῆ-τερα δραματικὰ ἔργα τοῦ Λέσσιγγ δὲν ἀναφέρονται τάχα ἡ «Μίνα», βγαλμένη ἀπὸ ἡθὴ σύγκαιρα γερ-μανικά, καὶ ἀπάνω ἀπ' ὅλα «ὁ Νάθαν ὁ σοφός», ἐμ-πνευσμένος ἀπὸ τὸ μεσαιωνικὸ κόσμο τοῦ παρσμουθίου καὶ τοῦ τραγουδιοῦ;

Καὶ ὁ Σίλλερ καὶ ὁ Γκαίτε (ὁ πολίτης ὅλων τῶν τύπων καὶ τῶν ἐποχῶν), ὅσο καὶ ἂν ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν κλασσικὴ ἀρχαιότητα, ὅσο καὶ ἂν τὴν ἐρωτεύτηκαν, φρόντισαν τὸ ἔργο τους νὰ τὸ σπείρουν μ' ὅλες τις

ὁμορφίαι καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε πῶς ἀνάμεσα στὰ ἄλλα τὰ-ριστουργήματα τοῦ Σίλλερ, ἡ τριλογία τοῦ «Βαλλεν-στάιν» καὶ ὁ «Γουλιέλμος Τέλλος», ἀναφέρονται σὲ δυὸ ἥρωες μεσαιωνικοὺς καὶ ἀκόμα πρέπει πὺ πολὺ νὰ θυ-μούμαστε πῶς ὁ «Φάουστες», τοῦ Γκαίτε, μὲ ὅλο τὸ μέρος ποὺ παίζει μέσθ ἐκεῖ ἡ Ἑλένη καὶ ἡ ἀρχαία Μού-σα, δὲν εἶναι παρὰ ἓνα θαυμαστὸ μνημεῖο γοτθικῆς τέ-χνης στημένο στὴ δόξα τῆς μεσαιωνικῆς φαντασίας, παλάτι ποὺ μ' αὐτὸ δὲν ἔχουν τίποτε νὰ κάμουν οἱ ἀριστοτελικοὶ κανόνες καὶ οἱ διαβήτες οἱ κλασσικοί.

(Τὸ τέλος στὸ ἄλλο φύλλο)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΒΡΗΝΗΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΜΟΣΧΟΥ

ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΩΝΑ. Εἰδύλ. Γ'.

Κλάψτε πικρὰ βουνόδασα, καὶ Δωρικὸ νεράκι,
τὸν ποθετὸ τὸ Βίωνα κ' ἐσθὲς ποτάμια κλάψτε
τώρα φυτὰ θρηνηστε μου, δακρῦστε τώρα λόγγοι
τὴν ἀποπνέψτε στὰ χλωμὰ καλύκια σας, λουλι ὕδια
τώρα ρυθριάστε πένθημα τὰ βόδα, οἱ παπαροῦνες
τώρα, τραγοῦδα, ἴακινθε, τὰ γράμματά σου, καὶ αἱ
μὲ τὰ πετάλια τράβιζε, τί ἔχασθ' ὁ μόνος ψάλλης.
Ἀρχίστ', ἀρχίστε τὸν καὺμό, τῆς Σικελίας Μούσες.
ἀπδόνια, ποὺ στενάψετε μὲς στὰ πυκνὰ τὰ φύλλα,
στὸ Σικελιῆνα νάματα τῆς Ἀρεθοῦσας πέτε.
ποὺ ὁ Βίων πέθανε ὁ βοσκός, κ' ἡ μελωδία μαζί
[τοῦ]

ἀπέθανε, κ' ἔχασθη τὸ Δωρικὸ τραγοῦδι.
Ἀρχίστ', ἀρχίστε τὸν καὺμό, τῆς Σικελίας Μούσες.
μέσθ' στὰ νερὰ λυπητερὰ Στρυμόνοι κλάψτε κύκνοι,
μελώστε πένθημα ὅδῃ, μὲ στόματα κλαμμένα,
ὅποιο τραγοῦδι ἐμέλωνε μὲ τὰ δικά σας χεῖρ' ἡ
στὲς Οἰαγρίδες κι ρασιές, καὶ στὲς Σιστόνιες Νύφες
σ' ὅλες, εἰπῆτε : ἔχασθη ὁ Δωρικὸς Ὁρφέας.
Ἀρχίστ', ἀρχίστε τὸν καὺμό, τῆς Σικελίας Μούσες.
τῶν κοπαδιῶν ὁ ἀγαπητός, ἐκεῖνος, πλὴν δὲν ψάλλει
πλὴν κατ' ἀπ' τ' ἔρρημα δρυὰ καθούμενος δὲν παίζει,
μὰ τραγοῦδαε ἀγνώριστο στὸν ἱλοῦτωνα τραγοῦδι
βουδὰ πομένουν τὰ βουνὰ, καὶ σκυῖζουν τ' ἀγελάδια
μὲ τὰ δαμάδια πλανητὰ, κ' οὐδὲ νὰ βόσκουν βέλουν.
Ἀρχίστ', ἀρχίστε τὸν καὺμό, τῆς Σικελίας Μούσες.
σοῦ κλαψὲ ὁ Ἀπόλλων, Βίωνα. τὸ γλιγῶρό σου τέλος,
κ' οἱ Σάτυροι, κ' οἱ Πρίαποι μαυροντυμένι,
[ἐκλάψαν.
οἱ Πάνες τ' ὄσμα σου θρηνοῦν, ἐκλάψαν κ' οἱ
[Κρανίδες
στὰ δάση μέδα, κ' ἔγιναν νερὸ τὰ δάκρυά τους]

ἡ ἀντιλαλιά μὲς στὲς σπηλιὰς χτυπιέται ἀφού
[σωπαίνεις,
κ' ἀκόμα οὐδὲ τὰ χεῖλ' σου μιμνῆται] στὸ
[χαρὸ σου
τὰ δέντρα ῥίξαν τὸν καρπὸ, καὶ τ' ἄνθη μαρὰ ἦκαν
ἀρνιῶν γάλα δὲν ἔτρεξε. κ' οὐδὲ κυψέλης μέλι,
στὴν ἐσχάτῃ του ἔχασθη λυπούμενο δὲν πρέπει,
τὸ μέλι σου ὡς ἔχασθη, ἐκεῖνο νὰ χτυπιέται.
Ἀρχίστ', ἀρχίστε τὸν καὺμό, τῆς Σικελίας Μούσες.
ποτὲ τόσο δὲν ἔκλαψε στὸν ἄρμον τὸ δελφίνι
ποτὲ τόσο δὲν ἔβαλλε στὰ κορφοβούνια ἀπδόνι,
οὐδ' ἔκλαψε πὰ στὰ βουνὰ τὸ χελιδόνι τόσο
στῆς Ἀλκιόνας τὲς πληγὲς δὲν ἔφωνα; ἔτσι
[ὁ γλάρος]

(Ἀρχίστ', ἀρχίστε τὸν καὺμό, τῆς Σικελίας Μούσες)
οὐδ' ὁ Κηρύλος ἔβαλλε στὸ ἔσπερο τὸ κύμα,
μηδὲ στοὺς αὐγινὸ-καμπους γιὰ τῆς Αὐγῆς τ' ἀγόρι,
τ' ὄρνιο τοῦ Μέρνονα ἔκλαψε, πετώντας του στὸ
[μνημα,
ἀπ' ὅσο γιὰ τὸ Βίωνα τὸν πεθαμένον ἐκλάψαν.
Ἀρχίστ', ἀρχίστε τὸν καὺμό, τῆς Σικελίας Μούσες,
ὅσα πουλὴν ἠναγλάζαζεν ἀπδόνια, χελιδόνια,
ποὺ διδάχνη νὰ κελαῖδουν, καθοῦμενα στοὺς
[κλώνους,
ἀνάμεσό τους ἔφωναζαν] κ' ἀρχινῶσαν τ' ἀρνιῶνα
νάντιφωναζον: κλαφτικά, τρυγόνια, σείς λυπιέστε.
Ἀρχίστ', ἀρχίστε τὸν καὺμό, τῆς Σικελίας Μούσες.
καὶ ποῖος μὲ τὴ δουρίχτρα σου θὰ παίζει, ζηλεμένε,
ποῖος, τιληνός, τὸ στόμα του θὰ βάλει στὸν
[αἰλὸ σου ;
ἀκόμα πνέν' τὰ χεῖλ' σου κ' ἀφτὸς ὁ ἀνασασμός
[σου']
τοῦ τραγουδιοῦ σου ἡ ἀντιλαλιά μὲς στὰ καλάμια
[βόσκει]

στὸν Πάνα φέρνω τὸ σκοπὸ τὸ στόμα στὴ φλογέρα
νὰ τὸ ἀκούμπησιν σκιάζεται, μὴν ἐρῶν δευτέρος σου.
Ἀρχίστ', ἀρχίστε τὸν καὺμό, τῆς Σικελίας Μούσες.
ἀφτὴ ἡ Γαλάτεια μῖρεται, θρηνεῖ τὴ μελωδία σου
ἀφτὴν κοθεύμενη ἔτερπες μὲς στοῦ γιγλοῦ τὸ φῆρδι
δὲν ἄλλιος ὡς τὸν Κύκλωπα, τί νόστιμη ἡ Γαλάτεια
δὲν ἔφευγε. κ' ἐσθ' ἔλεπε καλῶτερ' ἀπ' τὴν ἄρμη
καὶ, λημονώντας τὴν ἀφτὴ τ' ἀγαπημένο κύμα,
σ' ἔρρημας κάθεται ἀμμουδιές, καὶ σοῦ βοσκάει τὰ
[βόδια.

Ἀρχίστ', ἀρχίστε τὸν καὺμό, τῆς Σικελίας Μούσες.
μαζί σου πέθαναν, βοσκέ, καὶ τὸν Μουσῶν τὰ δῶρα
τὰ ὠραῖα ἱλὶὰ τῶν κοριτσιῶν, καὶ τῶν παιδιῶν
[τὰ χεῖλ',
καὶ πικραμένοι οἱ Ἑρῶτες σοῦ περικλὲν τὸ μνημα.
ἡ Κύπρη πλὺτοπορὸς πολὺ σὲ θέλει, ἡ τὸ φίλ' ἡς,
ποὺ ἔλινε τὸν Ἀδωνι, τὴν ὥρα ποὺ πειθνίσκε.
γιὰ σέ, ποτάμι λιγυρὸ, δευτέρος πόνος εἶνε,
τοῦτο νέος πόνος, Μέλη μου πρὶν ὁ Ὀμηρος σοῦ
[ἔχασθ'
τῆς Καλλιόπης τὸ γλυκὸ τὸ στόμα κ' ἐσθ', καὶ λένε
τὸν ἄξιό γιὰ σου νάκλαψες μὲ ῥέμματα κλαμμένα,
νὰ γιγμῖδες τὴ θάλασσα φωνές καὶ τώρα πάλι,

Ο ΧΩΡΙΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΣΤΗ ΣΚΑΝΤΙΝΑΒΙΑ

(Μετάφραση Karl Dieterich)

III

Στὰ περὶχωρα τῆς παραλίας πόλης Στάγκε εἶναι ἐν' ἀπὸ τὰ πλουσιώτερα δανικά σχολεῖα ὀνομάζεται «Röd Kilden» καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ ἦταν ὁ ὑπολοχαγὸς καὶ προλύ-της τῆς Θεολογίας Βόισεν μαζί μὲ τὴ γυναῖκα του. Τὸ κάθε εἰς τὸ σχολεῖο τοῦ κάλει τὴν ἐντύπωση τοῦ πλοῦτου. Τὸ σπίτι ποὺ κάθεται καὶ περισσώτερο ἀκόμη τὸ ἐπὶ τοῦ σχολεῖο μοιάζουν μὲ παλάτι ὅλα ἐδῶ πέρα εἰς βγῆ-καν ἀπὸ τὴν ἀνάγκη, παρὰ σκορπίστηκαν μὲ ἀποχερία. Ὅλα εἶναι ἀρθῶνα τὰ φαγητὰ καὶ τὰ δωμάτια καὶ οἱ μα-θηταὶ ἔχουν τὸν αἶρα τοῦ μεγαλοχτηματία ἀπλώνονται φαριὰ πᾶν τοῦς πύλους καὶ ἀκροάζονται σὰν νυσταγμέ-νοι τοὺς λόγους. Δὲν εἶχε θόρυβο στὸ Röd Kilde, γιατί ὁ

Ἰδρωτῆς ἦταν κοντά, καὶ ἡ κάθε μέρα ἐμοιάζε μισὴ γιορτὴ. Στὲς βδομαδιατικὲς ἐσπερίδες συζητήσεως ποὺ παρευρίσκον-ταν χωριάτες, ἔργατες καὶ χειροτεχνίτες, συζητοῦσαν τότες τὸ γυναικεῖο ζήτημα, ποῦτ' ἔτανε καινούργιο ἄνδρα, εἶχε ὁ-μως τὴ βιβλιοθήκη τοῦ τοῦ Röd Kilde μὲ τὰ βιβλία τῶν νεωτέρων ποιητῶν, καὶ οἱ μαστῶροι καὶ οἱ χω-ριάτες συζητοῦσαν καλὰ, σάμπως ἦτανε διαβασμένοι, καὶ μὲ χιούμορ.

Ἐχεῖ κῆμπος ἄλλα σχολεῖα ἀκόμη ἡ Δανία, μὰ τὸ ποῖο περίεργο ἦτανε τοῦ Hjörlund, ὅσο τὸ διέθυσε ὁ Ποντόπιδαν. Αὐτὸς ἦταν πολὺ παραξενιάρης ὅλα τὰ θέλα ἀλλοιωτικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Γεννημένος ἀπὸ μιὰν παλιὰ οἰκογένεια, παντρεύθηκε μικρὸς καὶ μικρὸς ἔγινε ἐφημέ-ριος, καὶ εἶχε μεγάλην ἐλπίδα νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος. Τότε τὸν ἐπίασε ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθέρης δικαιοδοσίας τῆς προσωπι-κότητος, ἔγινε θαυμαστής τοῦ Dr. Stockman, τοῦ ἥρωος στὸν Ἄλφρεδ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰφεν. ἐμά.εψε δ,τι εἶχε καὶ ἐδανείσθη δ,τι δὲν εἶχε, καὶ ἀγόρασε ἓνα μικρὸ σπίτι, καὶ ἐκεῖ ἔδρασε τὸ σχολεῖο του. Εἶχε μεγάλη πειλασία, ἡ οἰ-κοτροφία ἦταν ὀρθὴ κοφτὴ, τὰ μέσα λίγα, τὰ παιδιὰ πολ-λά, τὸ νοικοκυρεῖ φτωχικὸ, καὶ τίποτε δὲν τὸν ἐχώριζε ἀπὸ μικρὸ νοικοκύρη. Καὶ τὸν ἀγάπησαν οἱ χωριάτες τῶν περὶχωρων, ἔκαμαν μιὰν ἐλευθερὴ ἐνότητά, καὶ ἔχτισαν μιὰν ἐκκλησίαν καὶ τὸν διέλεξαν γιὰ ἐφημέριο τους. Μὰ ἔ-νας πολιτικὸς ἀγῶνας τὸν ἔκαμε νὰ πῇ κατὰ τὴ ἀλήθειαν, μὰ δυσάρεστο γιὰ τὸ ὑπουργεῖο, καὶ γιὰ τοῦτο τὸν ἐ-

βαλαν στὴ φυλακὴ γιὰ μερικὲς ἐβδομάδες, καὶ ὅταν ἐβγῇ-κε, οἱ χωριάτες τοῦ τὸν ἀγαποῦσαν περισσώτερο ἀκόμη. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μεθητῶν τοῦ ὅμως ὀλιγόστευε ὁλοένα, γιατί δὲν τὸν ὑποστήριζε τὸ κράτος, ὥστε δὲν μπορούσε νὰ δεχτῇ φτωχοὺς. Ἐπειτα ἔγινε ὁλοένα περισσώτερο «μασῶνας», κορβίδες τὰ κυριώτερα θρησκευτικὰ δόγματα τοῦ Gung- divig, ποὺ τὰ ἐχτιμοῦσαν οἱ χωριάτες. Γι' αὐτὸ τὸν παρα-κάλεσαν νὰ ἀνακαλέσῃ Ὁ Ποντόπιδαν ὅμως δὲν ἤθελε νὰ παραδίδουν τὸ ἐλεύτερον δικαίωμα τῆς προσωπικότη-τάς του, ἔγινε σχίσμα στὴν κοινότητά του, καὶ ἀφού ὁ-λοένα ἔχανε περισσώτερο τὴ στασιμότητα τῆς σκέψης, ποὺ τὴ θέλει ὁ χωριάτης γιὰ βάση κάθε ἐμπιστοσύ-νης, ἔφυγε ἐπὶ τέλους ἀπὸ τὸ μέρος. Κι ἀφού συλλο-λογίσθηκε γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ λαοῦ. Βίωσε ἓνα περίεργο-σχολεῖο στὴν Κοπενχάγη. «Ἐχεῖ τόσο, ἄνθρωποι», ἔλε-γε, ἀπὸ συνεπῆς τὸ καινούργιο πνεῦμα καὶ ἀπ' τὴν και-νούργια φιλολογία καὶ μολατάτα δὲν ἔβουον τί τοὺς γί-νεται, ἔργα, εἰς, τεχνίτες. ἔξυπνοι ἄνθρωποι, μὰ φτωχοί. Κίω τώρα ἓνα σχολεῖο ποὺ ὁποιοδῆποτε μπορεῖ νὰ μα-θαί-νῃ μέσα δ,τι θέλει πρακτικὸ, μὰ πρὸ πάντων, ποὺ ὁ κα-θένας μπορεῖ νὰ μὲ πλητιάξῃ καὶ νὰ ἀνοίγῃ τὴν καρδιά του. Καὶ ἴσως θὰ μπόρετω νὰ δειῶ τὸ δρόμο στὸν ἑνα καὶ στὸν ἄλλο, ποὺ τὸν θέλει ἡ φύς του». Τὸ κυριώτε-ρον λοιπὸν εἶναι ἡ ψυχικὴ ἐπαφὴ, ἡ κορδιακὴ θερμότης, τὸ σμίξιμο τοῦ ζωντανοῦ μὲ τὸ ζωντανό. Νὰ ὁ λαϊκός, χαρὰχτῆρας τοῦ Δανοῦ !